mand, også uden personligt at have undertegnet en i forsikringsaftalen indeholdt værnetingsklausul, i givet fald påberåbe sig denne, såfremt kravet om skriftlighed ifølge konventionens artikel 17 er opfyldt for forsikringsgiverens og forsikringstagerens vedkommende, og forsikringsgiverens aftalevilje herved klart og præcist er kommet til udtryk.

2. Artikel 18 i kenventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, skal fortolkes således, at sagsøgte ikke blot kan bestride rettens kompetence, men tillige subsidiært kan bestride kravet i realiteten uden derved at fortabe retten til at fremføre indsigelsen om inkompetence.

I sag 201/82

angående en anmodning, som Corte suprema di cassazione (forenede afdelinger for civilsager) i medfør af protokollen af 3. juni 1971 vedrørende Domstolens fortolkning af konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag vedrørende kompetencespørgsmålet i sagen

GERLING KONZERN SPEZIALE KREDITVERSICHERUNGS-AG M.FL., Köln,

mod

AMMINISTRAZIONE DEL TESORO DELLO STATO, statens centrale regnskabskontor — afdelingen for likvidationer — Ente Autotrasporti Merci (EAM) ved ministeren for statskassen,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artiklerne 17 og 18 i den ovenfor nævnte konvention af 27. september 1968,

har

DOMSTOLEN (tredje afdeling)

sammensat af afdelingsformanden U. Everling, dommerne Y. Galmot og C. Kakouris,

generaladvokat: G. F. Mancini
justitssekretær: ekspeditionssekretær H. A. Rühl

afsagt følgende

# DOM

## Sagsfremstilling

De faktiske omstændigheder og retsforhandlingernes forløb samt de indlæg, der er indgivet i medfør af artikel 20 i statutten for EØF-Domstolen, kan sammenfattes således:

### I — Faktiske omstændigheder og retsforhandlinger

#### *A — Tvisten i hovedsagen*

1. De faktiske omstændigheder i sagen

Reglerne om international godstransport ad landevej findes blandt andet i toldkonventionen om international godstransport, der blev afsluttet i Genève den 15. januar 1959 og indkorporeret i italiensk ret ved lov nr. 1517 af 12. august 1962. I konventionen betemmes det, at køretøjer forsynet med et særligt ledsagedokument (et såkaldt »TIR-carnet«), der i den stat, hvor transporten er påbegyndt, er udstedt af dertil autoriserede organisationer, som er tilsluttet IRU — International Road Transport Union, efter at være forseglet på afgangstoldstedet kan passere grænser i transit, uden at der herved skal betales eller stilles depositum for indførsels- eller udførselstold og -afgifter og uden kontrol. Betaling heraf sker ved de nationale organisationer, der har autorisation til at udstede TIR-carnet'er, og som er tilsluttet IRU.

De omtalte organisationer garanterer for betaling af skyldige forfaldne told- og afgiftsbeløb, renter og omkostninger samt af de pengestraffe, der kan blive tale om som følge af lovovertrædelser ved transportens gennemførelse i de lande, hvor beløbene påløber, også når cernet'et er udfærdiget af en organisation, der tillige er tilsluttet IRU, men som er hjemmehørende i et andet land.

For alle de omtalte organisationer garanterer dernæst en international forsikringssammenslutning i henhold til en aftale indgået i Genève mellem henholdsvis IRU på egne vegne samt på vegne af hver enkelt af de nationale organisationer og nævnte internationale forsikringssammenslutning, hvis medlemmer er syv banker og blandt andet Gerling Konzern Speziale Kreditversicherungs-AG. Den i Italien autoriserede organisation, hvis garanti maksimalt kunne andrage tredive millioner lire pr. TIR-carnet, var, da de begivenheder, der har givet anledning til sagen, udspillede sig, Ente Autorasporti Merci (i det følgende benævnt EAM). Denne organisation blev senere opløst og trådte i likvidation og dens virksomhed ifølge lov fortsat af ministeriet for statskassen.

Det italienske toldvæsen har rejst krav om betaling af pengestraffe, afgifter, told og renter og andre omkostninger i anledning af og i sammenhæng med en række transporter, der har fundet sted efter TIR-ordningen, efter at der i Italien var konstateret forskellige overtrædelser, der medførte pligt til at erlægge de nævnte ydelser.

2. Sagens behandling ved de nationale retsinstanser

Ved stævning af 17. juli 1974 har ministeriet for statskassen som likvidator i

boet efter EAM ved Tribunale di Roma anlagt sag mod den nævnte gruppe af forsikringsselskaber med påstand om betaling af i alt 812 134 310 lire, hvilket beløb udgør toldvæsenets fordring. De sagsøgte har givet møde for retten og har vedrørende formaliteten anført, at den italienske ret ikke har kompetence til at behandle sagen, hvorhos de subsidiært har fremført deres synspunkter vedrørende realiteten.

Under sagen har de i henhold til den italienske retsplejelovs artikel 41 indgivet begæring til Corte suprema di cassazione, forenede afdelinger for civilsager, med henblik på at opnå en afgørelse af en præliminær indsigelse vedrørende kompetencespørgsmålet.

Tvisten er opstået, fordi der i forsikringsaftalen af 1961 findes en værnetingsklausul, der er indsat af hensyn til de nationale organisationer (i den foreliggende sag EAM), der gjorde det muligt for disse at sagsøge forsikringsgiverne ved den kompetente ret i det land, hvor de havde deres hjemsted. I artikel 8 i aftalen af 1961 mellem forsikringsselskabernes pool og IRU hedder det således: »I tilfælde af uenighed mellem forsikringsselskabernes pool og en af de nationale organisationer kan de sidstnævnte med henblik på anvendelse af hjemlandets ret kræve tvisten afgjort ved en kompetent ret i det land, hvor de har deres hjemsted«.

Bruxelles-konventionen fra 1968 indeholder ganske vist intet om, at den ret, hvori en sagsøgende forsikret har sit hjemsted, er kompetent, men det kan ifølge konventionens artikler 12 og 17 gennem en aftale om kompetencen bestemmes, at dette skal være tilfældet.

Tvisten ved Corte suprema di cassazione har netop drejet sig om fortolkningen af artikel 17, idet forsikringsgiverne har bestridt, at den omhandlede klausul om retternes kompetence kan gøres gældende over for dem, idet de herved har anført, at klausulen ikke er blevet vedtaget af EAM (eller på denne organisations vegne af ministeriet for statskassen), og at der i Bruxelles-konventionens artikel 17 stilles krav om, at parterne skriftligt skal indgå en sådan aftale om retternes kompetence.

Corte suprema di cassazione har på baggrund heraf ved kendelse af 28. juli 1982 udsat sagen og anmodet Domstolen om en afgørelse af følgende præjudicielle spørgsmål:

1. Kan i tilfælde, hvor der foreligger en af parterne behørigt underskrevet kontrakt — som den ene part har afsluttet såvel i egen som i andre personers interesse — en i denne kontrakt vedtaget værnetingsklausul vedrørende tvister, der kan rejses af de nævnte andre personer, medføre, at det krav om skriftlighed, der opstilles i artikel 17 i Bruxelleskonventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, skal anses for opfyldt af disse personer?

2. Gælder den af artikel 18 i nævnte konvention følgende virkning, at denne ret bliver kompetent, såfremt sagsøgte giver møde, også i tilfælde, hvor sagsøgte udover en præliminær indsigelse vedrørende rettens kompetence blot subsidiært fremfører indsigelser vedrørende sagens realitet?

Forelæggelseskendelsen er registreret på Domstolens justitskontor den 6. august 1982.

I medfør af artikel 5 i protokollen vedrørende Domstolens fortolkning af konventionen af 27. september 1968 er der indgivet skriftlige indlæg af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, ved Guido Berardis og Georges Kremlis fra Kommissionens juridiske tjeneste, som befuldmægtiget, og med valgt adresse i Luxembourg hos Oreste Montalto fra De europæiske Fællesskabers Kommissions juridiske tjeneste, Jean Monnet-bygningen, Kirchberg, samt af Den italienske Republiks regering, ved dennes rettergangsfuldmægtig, og med valgt adresse på den italienske ambassade i Luxembourg.

Domstolen har på grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisførelse. Den har endvidere i medfør af procesreglementets artikel 95, stk. 1 og stk. 2, besluttet at henvise sagen til tredje afdeling.

## II — Skriftlige indlæg til Domstolen

### *A — Kommissionens indlæg*

1. Bemærkninger til det første spørgsmål fra Corte suprema di cassazione.

Kommissionen har indledningsvis anført, at det efter forelæggelseskendelsens indhold er muligt at drage den slutning, at den omhandlede forsikringsaftale ikke er blevet indgået af IRU på de deltagende nationale organisationers vegne, idet aftalen i så fald umiddelbart ville være retligt virksom i fuldt omfang for de repræsenterede, der ville være subjekt for samtlige rettigheder og forpligtelser i henhold til aftalen.

Kommissionen har anført, at der nærmest er tale om en forsikringsaftale afsluttet i eget navn på andres vegne. Ved forsikring af denne art er indehaveren af den forsikrede interesse nødvendigvis en anden person end forsikringstageren, og denne persons identitet bestemmes på tidspunktet for aftalens indgåelse eller kan bestemmes senere.

En sådan aftale kan siges at indeholde et tredjemandsløfte og indebærer, at parterne vil skabe en ret for en tredjemand, der dog ikke er part i aftalen.

Kommissionen har nærmere anført, at parterne i det foreliggende tilfælde er henholdsvis forsikringsselskabernes pool (som forsikringsgivere) og IRU (som forsikringstager). De forsikrede er de nationale organisationer (tredjemænd), og disse er indehavere af de af aftalen flydende rettigheder, herunder rettigheden ifølge værnetingsklausulen i aftalens artikel 8.

Spørgsmålet er herefter ifølge Kommissionen, om den forsikrede kan påberåbe sig nævnte klausul, selv om han ikke selv har underskrevet den, mens forsikringsgiver og forsikringstager for deres vedkommende har underskrevet.

Kommissionen er overbevist om, at dette spørgsmål skal besvares bekræftende:

a) Den mener således, at kompetenceordningen på forsikringsområdet er udtryk for ønsket om at yde den forsikrede beskyttelse mod forsikringsselskaberne, og at dette ønske har spillet en væsentlig rolle for lovgivningen i flere medlemsstater og for Bruxelles-konventionen af 27. september 1968.

— Også i konventionens ordlyd kommer dette ønske om at yde den forsikrede beskyttelse frem: konventionen indeholder i artikel 2 et grundkriterium vedrørende værnetinget, nemlig sagsøgtes bopæl, og giver i artiklerne 5 og 6

sagsøgeren adgang til frit at vælge værnetinget på grundlag af en række specialkriterier; men for så vidt angår kompetencen i forsikringssager, er der ved konventionen indført en speciel kompetenceordning, idet den forsikrede har mulighed for ved søgsmål at anvende en hel række forskellige værneting. De samme hensyn har tilsvarende medført, at en forsikringsgivers muligheder med hensyn til valget af værneting er stærkt begrænsede (artikel 11).

— Også i Jenard-rapporten om konventionen finder man en bekræftelse af, at ønsket om at beskytte den forsikrede spiller en væsentlig rolle.

— Kommissionen har fremhævet, at Domstolen selv har haft lejlighed til i sager vedrørende køb på afbetaling at give hensynet til beskyttelsen af den svagere part en særlig placering, og at den nærmest har gjort dette hensyn til en rettesnor for fortolkningen af konventionen (Domstolens dom af 21. 6. 1978 i sag 150/77, Bertrand mod Ott, Sml., s. 1431). De overvejelser, man finder dér, må også kunne anvendes i forsikringssager, eftersom konventionen anlægger de samme synspunkter på dem som på sager om afbetalingskøb.

Kommissionen har endelig gjort gældende, at parterne vel ifølge konventionens artikel 17 har en almindelig mulighed for at indgå en aftale om værneting, men at en sådan aftale for at være gyldig i forsikringssager skal opfylde de særlige betingelser, der følger af artiklerne 12 og 15. Og de betingelser, der er omhandlet i artikel 12, har deres baggrund i ønsket om at yde den forsikrede beskyttelse.

b) Kommissionen har efter en gennemgang af virkningerne af en værnetingsklausul i normale kontraktsforhold fremhævet, hvorledes en sådan klausul virker ved en aftale, der på en eller anden måde berører tredjemands interesser. I forsikringsaftaler kan der være tale om tre retssubjekter: forsikringstageren, den forsikrede og den begunstigede. Der kan være tale om én og samme person eller om to eller tre forskellige personer. Når en forsikringsaftale indeholder et tredjemandsløfte, er forsikringstageren og den forsikrede altid to forskellige personer (IRU og de tilsluttede nationale organisationer), hvilket indebærer, at den forsikrede har rettigheder (navnlig ret til at få forsikringssummen udbetalt) uden at være part i aftalen, i forhold til hvilken han er tredjemand. Disse rettigheder kan gøres gældende under direkte søgsmål mod forsikringsgiveren. Det er Kommissionens opfattelse, at den forsikrede tredjemand også uden faktisk at have undertegnet en eventuel værnetingsklausul, hvorefter han kan benytte et bestemt værneting, kan påberåbe sig klausulen, og at kravet om skriftlighed, jfr. artikel 17, ikke kan være til hinder herfor.

Dette resultat følger efter Kommissionens opfattelse navnlig af formålet med artikel 17 som beskrevet i det foregående samt i det hele taget af den særlige ordning, der ifølge konventionen skal gælde for forsikringsaftaler.

I konventionens artikel 8 er det således bestemt, at en forsikringsgiver, der har bopæl på en kontraherende stats område kan sagsøges enten ved retterne i den stat, hvor han har bopæl, eller i en anden kontraherende stat, ved retten på det sted, hvor forsikringstageren har bopæl.

Den forsikredes eller den begunstigedes bopæl har ingen betydning, såfremt disse personer ikke er identiske med forsikringstageren.

Endvidere er i artikel 12 fastlagt en række betingelser for gyldigheden af en værnetingsklausul i forsikringssager, og artikel 8 kan herved komme til at række videre, således at enten den forsikredes eller den begunstigedes bopæl bliver afgørende for værnetinget. I artikel 12 er det desuden bestemt, at konventionens bestemmelser om værnetinget i forsikringssager kun kan fraviges ved aftale, »såfremt aftalen giver forsikringstageren, den sikrede eller den begunstigede ret til at anlægge sag ved andre retter end dem, der er nævnt i denne afdeling«.

Kommissionen udleder heraf, at konventionen udtrykkeligt åbner mulighed for indgåelsen af værnetingsklausuler ikke blot til fordel for forsikringstageren, der er part, men også til fordel for den forsikrede eller den begunstigede, der som sådanne ikke er parter i aftalen. Såfremt kravet om skriftlighed i artikel 17 skal fortolkes således, at den forsikrede eller den begunstigede faktisk skal underskrive den til fordel for dem indsatte værnetingsklausul, hvis de skal kunne påberåbe sig denne, er herefter — fremdeles ifølge Kommissionen — artikel 12 uden indhold og kan ikke virke efter hensigten.

Den forsikrede og den begunstigede står jo i tilfælde, hvor der er tale om fra forsikringstageren forskellige personer uden for forsikringsaftalen, og den begunstigede i øvrigt ofte ukendt på tidspunktet for aftalens indgåelse.

Kommissionen har yderligere gjort gældende, at den nævnte fortolkning ville føre til, at dette hyppigt benyttede og indiskutabelt nyttige instrument i nationale og internationale handelsforhold som forsikringsaftalen til fordel for tredjemand eller for policeindehaveren er, ville miste det meste af sin betydning.

c) Kommissionen har fremhævet, at det efter en ordret fortolkning af artikel 17 ligger lige for at antage, at en værnetingsklausul i en forsikringsaftale til gunst for en forsikret eller en begunstiget, der i forhold til aftalen har stilling som tredjemand, er gyldig, såfremt de i artikel 17 fastlagte formforskrifter er opfyldt i forholdet mellem forsikringsgiveren og forsikringstageren.

Den har herved i første række anført, at der i artikel 17 stilles krav om, at parterne skriftligt aftaler, at en bestemt ret skal være kompetent til at afgøre tvister, der er opstået eller vil opstå vedrørende et bestemt retsforhold.

Kommissionen har givet udtryk for den opfattelse, at bestemmelserne herom også skal finde anvendelse i tilfælde, hvor der er tale om forsikringsaftaler, der indeholder et tredjemandsløfte, og at der i det foreliggende tilfælde så afgjort er indgået en skriftlig aftale mellem parterne, nemlig mellem forsikringsgiveren (forsikringsselskabernes pool) og forsikringstageren — (IRU), og at forsikringsgiveren ved denne aftale i de forsikredes (de nationale TIR-organisationers) interesse er gået ind på at blive sagsøgt efter andre værnetingsregler end den, der findes i konventionen.

Det er Kommissionens opfattelse, at en sådan af parterne underskrevet aftale omhandler et ganske bestemt retsforhold, nemlig retsforholdet mellem forsikringsgiveren og de forsikrede.

Kommissionen har dernæst anført, at dens opfattelse i så henseende kan støttes på formålet med artikel 17 ifølge den beskrivelse, den ovenfor har givet dette. Da artikel 17 som nævnt skal skaffe sikkerhed for, at der foreligger en aftale mellem parterne, om hvis eksistens vedkommende ret skal forvisse sig, og hvis der som i det foreliggende tilfælde er tale om en klausul vedtaget til fordel for en af parterne, bevarer denne i medfør af artikel 17, stk. 4, retten til at anlægge sag ved enhver anden ret, der er kompetent efter konventionen, medens den anden part ikke kan afvise det valgte værneting, såfremt det er klart, at han har accepteret aftalen herom.

Kommissionen fastslår på grundlag heraf, at forsikringsgiveren i det foreliggende tilfælde ikke efter utvetydigt at have givet sin tilslutning kan afvise, at klausulen kommer til anvendelse, heller ikke selv om det ikke anerkendes, at forsikringstagerens underskrift medfører, at en af forsikringsgiveren til den forsikredes fordel vedtaget værnetingsklausul bliver gyldig.

d) Kommissionen har som et fjerde punkt gjort gældende, at man som følge af det spørgsmål, der er stillet, må beskæftige sig med spørgsmålet om godtrosprincippet. Den har herved gjort gældende, at en anerkendelse af, at forsikringsgiveren kan modsætte sig anvendelsen af en af ham selv behørigt underskrevet klausul til fordel for den forsikrede, der antages ikke selv at have underskrevet den, ville betyde, at man accepterede, at forsikringsgiveren fra begyndelsen af havde været i ond tro, idet han på tidspunktet for forsikringsaftalens indgåelse skulle have accepteret klausulen til fordel for den sikrede i bevidstheden om, at denne under ingen omstændigheder kunne påberåbe sig den. Kommissionen anfører, at en opfyldelse af godtroskravet er af særlig stor betydning på områder, hvor beskyttelsen af den svagere part er det vigtigste hensyn ved udformningen af reglerne.

e) Kommissionen har endelig anført, at den nye affattelse af artikel 17 (der endnu ikke er trådt i kraft, men indeholder ændringer gennemført ved konventionen af 9. oktober 1978) indeholder en anerkendelse af »en form, der er anerkendt af sædvanen på dette område, og som parterne har eller burde have kendskab til«.

Kommissionen mener, at dette sædvanebegreb inden for international handel bl.a. omfatter forsikringsaftaler, som den i sagen omhandlede, aftaler, der i betragteligt omfang gør de handelsmæssige forbindelser lettere.

Kommissionen foreslår til slut, at det første spørgsmål fra Corte suprema di cassazione besvares på følgende måde:

»Hvor der er tale om en forsikringsaftale, skal en værnetingsklausul til fordel for den forsikrede, når denne er en anden end forsikringstageren, anses for gyldig, jfr. konventionens artikel 17, såfremt det ifølge nævnte bestemmelse gældende krav om skriftlighed er opfyldt, for så vidt angår forsikringsgiverens og forsikringstagerens vedkommende«.

2. Kommissionens indlæg vedrørende det andet spørgsmål fra Corte di cassazione.

Kommissionen har anført, at Domstolen tidligere har haft lejlighed til at besvare dette spørgsmål, bl.a. i dom af 22. oktober 1981 i sag 27/81, Rohr mod Ossberger, Sml., s. 2431. Domstolen fast-

slog i denne dom, at artikel 18 i konventionen gør det muligt for sagsøgte, samtidig med at bestride en domstols kompetence, at nedlægge subsidiær påstand vedrørende realiteten, uden af den grund at fortabe retten til at fremsætte kompetenceindsigelsen. På grundlag heraf foreslår Kommissionen, at det andet spørgsmål fra Corte suprema di cassazione besvares på følgende måde:

»Artikel 18 i konventionen skal fortolkes således, at sagsøgte samtidig med at bestride en domstols kompetence kan nedlægge subsidiær påstand vedrørende realiteten, uden af den grund at fortabe retten til at fremsætte kompetenceindsigelsen«.

*B — Indlæg afgivet af regeringen for Den italienske Republik*

1. Indlæg vedrørende det første spørgsmål fra Corte suprema di cassazione

Den italienske regering har gjort gældende, at aftalen utvivlsomt, for så vidt angår de nationale organisationer, indeholder et tredjemandsløfte, og at IRU ikke har truffet aftale som repræsentant for de nationale organisationer.

— den udleder heraf, at den omstændighed, at den nationale organsation, der ikke er part i aftalen, og således ikke har tiltrådt værnetingsklausulen, ikke har relevans for forspørgsmålet om, hvorvidt nævnte klausul kan tillægges virkninger til fordel for den nationale organisation, der påberåber sig den.

I en aftale, der er afsluttet til fordel for en tredjemand, erhverver jo den tredjemand, der ønsker at benytte sig af den til gunst for ham vedtagne bestemmelse, rettigheder, der følger af kontrakten uafhængigt af hans vilje, og alene som følge af det mellem parterne vedtagne.

Han kan anlægge sag for at få tilkendt de ham ifølge aftalen tilkommende rettigheder, og han kan også påberåbe sig klausulen, i kraft af hvilken han kan anlægge sag ved en nærmere betegnet ret, uden derfor nødvendigvis at have skullet underskrive eller skriftligt bekræfte omtalte klausul.

— Den italienske regering har endvidere gjort gældende, at når en tredjemand først har påberåbt sig klausulen over for en af aftaleparterne, der har underskrevet den, er kravet i konventionens artikel 17, hvormed man har villet gøre klausuler, der eventuelt ikke har kunnet bemærkes, virkningsløse og udelukkende har villet tillægge udtrykkeligt vedtagne klausuler gyldighed, konkret opfyldt.

— Den italienske regering har endelig anført, at artikel 12 i Bruxelles-konventionen, der vedrørende forsikringssager omhandler den mulighed, som den begunstigede, der ikke er part i aftalen, har for at aftale et andet værneting, ikke indeholder noget om, at nævnte begunstigede i så fald skal underskrive en sådan værnetingsaftale.

— Den italienske regering mener derfor, at den forelæggende rets spørgsmål skal besvares bekræftende.

2. Indlæg vedrørende det andet spørgsmål fra Corte suprema di cassazione.

Den italienske regering har gjort gældende, at spørgsmålet vedrørende fortolkningen af artikel 18 i Bruxelleskonventionen allerede er afgjort af Domstolen i flere nyere domme, og har derfor foreslået, at besvarelsen af dette spørgsmål i nærværende sag følger denne praksis.

## III — Mundtlig forhandling

Gerling Konzern Speziale Kreditversicherungs-AG m.fl., ved advokat Pesce, Den italienske Republiks regering, ved

Fiumara, og Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, ved Berardis, har afgivet mundtlige indlæg i retsmødet den 28. april 1983.

Gerling Konzern har vedrørende det første spørgsmål gjort gældende, at det i konventionens artikel 17 omhandlede krav om skriftlighed ubetinget skal være opfyldt, og at det af en analyse af Domstolens praksis fremgår, at enhver værnetingsklausul klart skal overholdes. Såfremt den begunstigede i en aftale mener, at værnetingsklausulen passer ham godt, må han derfor også ex post tiltræde den skriftligt. Bruxelles-konventionen hviler på det strengt logiske princip, at samtlige parter i aftalen, og herunder også begunstigede, der står uden for aftalen, nøjagtigt må kende de betingelser, der gælder for en anvendelse af værnetingsklausulen.

Dette resultat er i øvrigt i overensstemmelse med retspraksis ved flere medlemsstaters nationale domstole.

Gerling Konzern har herudover gjort gældende, at tvisten i hovedsagen efter omstændighederne i det foreliggende tilfælde egentlig ikke vedrører et forsikringsspørgsmål, men derimod et nærmest økonomisk retsforhold, samt at der ikke foreligger sådanne aftaleforhold, at der kan tales om en stærk og en svagere part (henholdsvis forsikringsgiveren og den forsikrede). Bestemmelserne i konventionens artikler 12 ff. kan således ikke rokke ved skriftlighedskravet i henhold til artikel 17, hvilket krav skal opfyldes af samtlige parter, der til gengæld har ret til at påberåbe sig værnetingsklausulen.

Gerling Konzern har vedrørende det andet præjudicielle spørgsmål gjort gældende, at hvis Domstolens praksis vedrørende fortolkningen af konventionens artikel 18 ligger fast, er det muligt at tage denne praksis op til fornyet overvejelse på grundlag af et princip om nødvendigheden af et indledende processtadium, hvorunder det med vished skal afgøres, om den ret, der har fået sagen forelagt, er kompetent, idet der herved skal henses til sagens realitet. Gerling Konzern foreslår, at dette spørgsmål besvares på følgende måde: »Artikel 18 er en regel udsprunget af en selvstændig fællesskabsretlig procesordning og kan anvendes i samtlige nationale procesordninger, således at den ret, hvis internationale kompetence bestrides, er forpligtet til herefter præjudicielt at tage stilling til kompetencespørgsmålet«.

Generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 8. juni 1983.

## Præmisser

1 Ved kendelse afsagt den 28. juli 1982 og indgået til Domstolens justitskontor den 6. august s.å. har Corte suprema di cassazione (forenede afdelinger for civilsager) i medfør af protokollen af 3. juni 1971 vedrørende Domstolens

fortolkning af konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager (i det følgende benævnt konventionen) forelagt Domstolen to præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af konventionens artikel 17 og 18.

2 Disse spørgsmål er blevet rejst under en tvist mellem Amministrazione del tesoro dello Stato (ministeriet for statskassen) og Gerling Konzern Speziale Kreditversicherungs-AG m.fl. (i det følgende benævnt Gerling), Köln, hvorunder sagsøgeren i hovedsagen har nedlagt påstand om betaling af et beløb i pengestraffe, afgifter og told samt renter og omkostninger i anledning af en række af TIR-ordningen omfattede transporter, i forbindelse med hvilke der i Italien var konstateret forskellige lovovertrædelser, der medførte pligt til at erlægge de nævnte ydelser.

3 Transporter kan ske efter reglerne i toldkonventionen om international godstransport ad landevej, der blev vedtaget i Genève den 15. januar 1959, når der ved transporten benyttes et TIR-carnet udstedt af den kompetente og for transporten ansvarlige organisation i de lande, der har tiltrådt toldkonventionen. Den ansvarlige nationale organisation hæfter for betaling af skyldige forfaldne told- og afgiftsbeløb samt for betaling af de pengestraffe, der er blevet pålagt den berettigede ifølge et TIR-carnet.

4 Den kompetente organisation i Italien var, da de begivenheder, der har givet anledning til sagen, udspillede sig, Ente Autotrasporti Merci (i det følgende benævnete EAM). Efter denne organisations opløsning er ministeriet for statskassen i henhold til bestemmelserne i lov nr. 1404 af 4. december 1970 trådt i dens sted.

5 De nationale organisationer er medlemmer af International Road Transport Union (IRU). For hver enkelt af disse organisationer garanterer en af Gerling repræsenteret international forsikringssammenslutning i henhold til en aftale, der blev indgået i 1961 mellem på den ene side IRU, på egne vegne samt på vegne af hver enkelt af de nationale organisationer og på den anden side den nævnte internationale forsikringssammenslutning.

6 I artikel 8 i denne forsikringsaftale hedder det, at »i tilfælde af uenighed mellem forsikringsselskabernes pool og en af de nationale organisationer kan de sidstnævnete med henblik på anvendelse af hjemlandets ret kræve tvisten afgjort ved en kompetent ret i det land, hvor de har deres hjemsted«.

7 Det italienske toldvæsen har rejst krav om betaling af et beløb i pengestraffe, afgifter og told i forbindelse med transporter omfattet af TIR-ordningen i Italien, og ministeriet for statskassen har herefter ved Tribunale di Roma anlagt sag mod den nævnte gruppe af forsikringsselskaber med påstand om betaling af i alt 812 134 310 lire.

8 Under sagen har gruppen af forsikringsselskaber i henhold til den italienske retsplejelovs artikel 41 indgivet begæring til Corte suprema di cassazione med henblik på at opnå en afgørelse af en præliminær indsigelse vedrørende kompetencespørgsmålet. Forsikringsselskaberne gør nemlig gældende, at den tidligere nævnte værnetingsklausul er uanvendelig, idet den ikke skriftligt er vedtaget af EAM (eller af ministeriet for statskassen), og at der i konventionens artikel 17 stilles krav om, at parterne skriftligt skal indgå en sådan aftale om retternes kompetence.

9 Corte suprema di cassazione har på baggrund heraf anmodet Domstolen om en afgørelse af følgende to præjudicielle spørgsmål:

»1. Kan i tilfælde, hvor der foreligger en af parterne behørigt underskrevet kontrakt — som den ene part har afsluttet såvel i egen som i andre personers interesse — en i denne kontrakt vedtaget værnetingsklausul vedrørende tvister, der kan rejses af de nævnte andre personer, medføre, at det krav om skriftlighed, der opstilles i artikel 17 i Bruxelles-konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, skal anses for opfyldt også af disse personer?

2. Gælder den af artikel 18 nævnte konvention følgende virkning, at denne ret bliver kompetent, såfremt sagsøgte giver møde, også i tilfælde, hvor sagsøgte ud over en præliminær indsigelse vedrørende rettens kompetence blot subsidiært fremfører indsigelser vedrørende sagens realitet?«

## 1. Det første spørgsmål

10 Corte di cassazione har med dette spørgsmål først og fremmest anmodet Domstolen om at afgøre, om konventionen og navnlig dennes artikel 17 kan fortolkes således, at en ved en forsikringsaftale begunstiget tredjemand, der ikke er identisk med forsikringstageren, kan påberåbe sig en i hans interesse vedtaget værnetingsklausul uden selv at have undertegnet denne, mens forsikringsgiveren og forsikringstageren på deres side behørigt har undertegnet dem.

11 Med henblik på konventionens anvendelse må fortolkningen navnlig tage sit udgangspunkt i konventionens system og målsætning, således at der skabes sikkerhed for, at den fuldt ud kan få de tilsigtede retsvirkninger.

12 I konventionens artikel 17, stk. 1, hedder det:

»Såfremt parterne i tilfælde, hvor mindst en af dem har bopæl på en kontraherende stats område, ved en skriftlig aftale eller ved en mundtlig aftale, der er skriftlig bekræftet, har vedtaget, at en ret eller retterne i en kontraherende stat skal være kompetente til at påkende allerede opståede tvister eller fremtidige tvister i anledning af et bestemt retsforhold, er alene denne ret eller retterne i den pågældende stat kompetente«.

13 Domstolen har i flere domme, jfr. således afgørelserne af 14. december 1976 (Estasis Salotti, sag 24/76, Sml., s. 1831, og Ségoura, sag 25/76, Sml, s. 1851) og af 6. maj 1980 (Porta Leasing, sag784/79, Sml., s. 1517) fastslået, at det krav om skriftlighed, som opstilles i konventionens artikel 17, skal sikre, at parternes samstemmende vilje, når de ved en kompetencevedtagelse fraviger de almindelige kompetenceregler i konventionens artikler 2, 5 og 6, kommer klart og præcist til udtryk og herefter utvetydigt står fast.

14 I øvrigt har konventionens artikel 17 med opstilling af et sådant krav om skriftlighed inter partes hverken til formål eller følge, at en ved et tredjemandsløfte i kontrakten begunstiget tredjemands adgang til under en tvist mod forsikringsgiveren at påberåbe sig den til hans fordel vedtagne værnetingsklausul er betinget af et lignende krav om skriftlighed.

15 Det må herefter fastlås, at forsikringsgiveren ikke kan anfægte en værnetingsklausul som den omhandlede, når han klart har tiltrådt den i aftalens bestemmelser, blot fordi den begunstigede udenforstående tredjemand ikke selv har opfyldt skriftlighedskravet i konventionens artikel 17.

16 Dette resultat bestyrkes ved en undersøgelse af reglerne i konventionens afdeling 3 om kompetence i forsikringssager.

17 Denne undersøgelse og de oplysninger, forarbejderne herved kan give, viser således, at bestemmelserne, hvorefter den forsikrede jo har flere muligheder for at vælge værnetinget end forsikringsgiveren, mens adgangen til at vedtage en værnetingsklausul i sidstnævntes interesse afskæres, er begrundet i ønsket om at beskytte den forsikrede. Denne står som oftest over for en standardkontrakt, hvis vilkår ikke længere kan forhandles, ligesom han er den økonomisk svage part.

18 Endvidere kan parterne ifølge konventionens artikel 12 fravige bestemmelserne i afdeling 3 »ved aftale: ... 2. såfremt aftalen giver forsikringstageren, den sikrede eller den begunstigede ret til at anlægge sag ved andre retter end den, der er nævnt i denne afdeling«. Heraf følger klart, at der ifølge konventionen udtrykkelig består en adgang til at aftale værnetinget, ikke blot i den i aftalen deltagende forsikringstagers interesse, men også i den forsikredes og den begunstigedes — når disse ikke deltager i aftalen — som i det foreliggende tilfælde ikke er identiske, og som kan være ukendte ved indgåelsen af en forsikringsaftale.

19 Såfremt det i artikel 17 indeholdte krav om skriftlighed måtte antages at indebære, at den forsikrede, eller den begunstigede uden for aftalen stående tredjemand, i hvis interesse værnetingsklausulen er vedtaget, udtrykkeligt skulle underskrive denne klausul for at kunne påberåbe sig den som gyldig, ville sidstnævnte blive pålagt en unødvendig byrde, eftersom forsikringsgiveren fra først af utvetydigt har accepteret en generel og åben ordning

vedrørende værnetinget, ligesom der eventuelt kunne være tale om en vanskeligt opfyldelig formalitet i tilfælde, hvor den forsikrede, endnu før tvist var opstået, ikke af forsikringstageren var gjort bekendt med, at der var indgået en værnetingsklausul i hans interesse.

20 Af det ovenfor anførte følger i det hele, at en værnetingsklausul i en forsikringsaftale, der er vedtaget til fordel for den forsikrede, der ikke deltager i aftalen og ikke er identisk med forsikringstageren, må anses for gyldig i henhold til konventionens artikel 17, såfremt det i nævnte artikel opstillede krav om skriftlighed er opfyldt for forsikringsgiverens og forsikringstagerens vedkommende og forsikringsgiverens aftalevilje herved klart og præcist er kommet til udtryk.

## 2. Det andet spørgsmål

21 Det vil vedrørende dette spørgsmål være tilstrækkeligt at henvise til, at Domstolen i dommene af 24. juni 1981 (Elefanten Schuh GmbH, sag 150/80, Sml., s. 1671), af 22. oktober 1981 (Rohr, sag 27/81, Sml., s. 2431) og af 31. marts 1982 (CHW, sag 25/81, Sml., s. 1189) har fastslået, at konventionens artikel 18 skal fortolkes således, at sagsøgte ikke blot kan bestride rettens kompetence, men tillige subsidiært kan bestride kravet i realiteten uden derved at fortabe retten til at fremføre indsigelsen om inkompetence.

## Sagens omkostninger

22 De udgifter, der er afholdt af Den italienske Republiks regering og af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, der har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke godtgøres. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (tredje afdeling)

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt den af Corte suprema di cassazione (forenede afdelinger for civilsager) ved kendelse af 28. juli 1982, for ret:

1. **Artikel 17, stk. 1, i konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, skal fortolkes således, at i tilfælde, hvor der foreligger en forsikringsaftale mellem en forsikringsgiver og en forsikringstager, som har indgået aftalen i egen og i tredjemands interesse, kan tredjemand, også uden personligt at have undertegnet en i forsikringsaftalen indeholdt værnetingsklausul, i givet fald påberåbe sig denne, såfremt kravet om skriftlighed ifølge konventionens artikel 17 er opfyldt for forsikringsgiverens og forsikringstagerens vedkommende, og forsikringsgiverens aftalevilje herved klart og præcist er kommet til udtryk.**

2. **Artikel 18 i konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, skal fortolkes således, at sagsøgte ikke blot kan bestride rettens kompetence, men tillige subsidiært kan bestride kravet i realiteten uden derved at fortabe retten til at fremføre indsigelsen om inkompetence.**

Everling Galmot Kakouris

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 14. juli 1983.

Justitssekretæren
efter bemyndigelse

H. A. Rühl

Ekspeditionssekretær

U. Everling

Formand for tredje afdeling